

середньовічного міста, зокрема Києва, та його околиць в історичних романах П. Загребельного.

Література

1. Білоус П. В. Літературна медієвістика. Вибрані студії : У 3-х томах. – Т. 2 : Художній світ давньої української літератури: Ізборник/ Петро Білоус. – Житомир : ПП «Рута», 2012. – 428 с.
2. Загребельний П. А. Диво : Роман. – К. : Дніпро, 1982. – 623 с.
3. Загребельний П. А. Євпраксія / Загребельний П. А. – Твори у 6 т. – Т. 4. – К. : Дніпро, 1980. – С. 5–269.
4. Загребельний П. А. Ідея – зерно произведения // Вопр. лит. – 1974. – № 1. – С. 220.
5. Загребельний П. А. Первоміст / Загребельний П. А. – Твори у 6 т. – Т. 3. – К. : Дніпро, 1980. – С. 431–680.
6. Загребельний П. А. Смерть у Києві / Загребельний П. А. – Твори у 6 т. – Т. 3. – К. : Дніпро, 1980. – С. 5–430.
7. Лихачев Д. С. Великое наследие // Избранные работы: в 3 т. / Д. С. Лихачев. – Т. 2. – Л. : Художественная литература, 1987. – С. 5–20.
8. Повесть врем'яних літ [Електронний ресурс] [Текст]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/pvlyar/yar05.htm>
9. Санакоєва Н. Д. Еволюція етнопсихологічної концепції особистості у прозі П. Загребельного: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.01 / Н. Д. Санакоєва; Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2006. – 20 с.
10. Сліпушко О. Еволюція та функціонування літературних образів у книжності Київської держави (XI – перша половина XIII століття). – К. : Аконт, 2009. – 416 с.
11. Шаховський С. Романи Павла Загребельного. Літературно-критичний нарис. – К. : Радянський письменник, 1974. – 174 с.
12. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К. : Генеза, 1997 – 312 с.

УДК 821. 161. 2 – 31 Дрозд. 09

М. В. Гладкова, Л. Г. Головка

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Мотив маски в повісті «Ірій» В. Дрозда

Гладкова М. В., Головка Л. Г. Мотив маски в повісті «Ірій» В. Дрозда. У статті проаналізовано способи реалізації мотиву маски в повісті «Ірій» В. Дрозда, який має важливе концептуальне значення в художній системі твору. Відзначено, що письменник із метою поглибити розуміння мотиву маски в повісті використовує художній прийом зіставлення, порівнюючи оприявлення «маскової» моделі поведінки: акторство як професійна діяльність і форми соціального лицедійства. Доведено, що автотекстуальний мотив маски у творі використано в переносному значенні і має різне функціональне навантаження: є способом характеротворення персонажів, посилює сюжетну динаміку, увиразнює зв'язок із міфопоетичною традицією.

Key words: авторська концепція, мотив, персонаж, сюжет, феномен маски, химерна проза.

Гладкова М. В., Головка Л. Г. Мотив маски в повісті «Ірій» В. Дрозда. В статті проаналізовані способи реалізації мотива маски в повісті «Ірій» В. Дрозда, который имеет важное концептуальное значение в художественной системе произведения. Отмечено, что писатель с целью углубления понимания мотива маски в повести использует художественный прием сопоставления, сравнивая олицетворения «масковой» модели поведения: актерство как профессиональная деятельность и формы социального лицедейства. Доказано, что автотекстуальный мотив маски в произведении использован в переносном значении и имеет разную функциональную нагрузку: есть способом создания характеров персонажей, усиливает сюжетную динамику, подчеркивает связь с мифопоэтической традицией.

Ключевые слова: авторская концепция, мотив, персонаж, сюжет, проза, феномен маски.

Hladkova M. V., Holovko L. H. The motive of the mask in the story «Iryi» V. Drozd. The article analyzes the ways of realizing the specificity of the artistic embodiment of the mask's motive in the novel «Iryi» by V. Drozd, which has an important conceptual value in the artistic system of the work. It is noted that in order to deepen understanding of the motive of a mask in the writer's work, the author uses an artistic method of comparison, comparing the presentation of the «mask» model of behavior: acting as a professional activity and forms of social hypocrisy. The problem of the organic nature of the coexistence of the human being and the mask is expressed in the work with the help of the symbolic image of the boundary separating the person from the society or, conversely, helping to «enter» it, shaking the boundaries of identity, the eternal opposition of familiar / unfamiliar. It is shown that the auto-textual motive of a mask in the work is used in figurative meaning and has different functional load: it is an means of characterizing characters, amplifying the plot dynamics, revealing the connection with the mythical poetic tradition, ect.

Key words: bizarre prose, author's concept, motive, mask phenomenon, character, plot.

Період шістдесятництва відкрив читачеві письменника-експериментатора В. Дрозда – одного з найвідоміших представників химерної прози в українській літературі. Художній дійсності, відтвореній у творчості митця, властиві такі поетикальні риси як художня умовність, наявність ігрового начала, широке використання фольклорних елементів, засобів комічного, символізація, метафоризація часопростору (М. Жулинський, М. Ільницький, П. Майдаченко, Л. Яшина та ін.).

Актуальність статті зумовлена необхідністю дослідження художнього втілення поетикальних рис повісті «Ірїй», що реалізуються на рівні мотивної структури. Аналіз способів реалізації автотекстуального мотиву маски має важливе концептуальне значення в художній системі зазначеного твору.

Маска, що є універсальним, багатофункціональним феноменом культурної спадщини і важливою складовою буття людини, способом її соціалізації [9;12], є предметом ґрунтовного дослідження багатьох науковців, наприклад, Г. Волкова [1], О. Гребеннікової [2], Н. Корабльової [7], А. Медведевої [9], С. Сероштан [10], Л. Софронової [11] та ін. Науковці розширюють межі розуміння цього поняття, зокрема, виділяють такі типи масок: «маска-предмет» (накладка), «маска-обличчя» (гримаси), «маска-симулякр» (фізіономічний образ, «тілесна маска»), «маска-образ» (зовнішня оболонка образу), «метамаска» (збірне поняття вищого порядку, пов'язане з синтетичністю природи маски, з її багатоплановістю) [10].

Химерна повість «Ірїй» В. Дрозда, що «після п'яти років цензурно-видавничих поневірянь у далеко не повному вигляді з'явилася друком у 1974 році», вирізняється «своєрідними, суто «дроздівськими» фантазмагоріями» [6]. Порівняно з літературою соціалістичного реалізму, для якої характерна догматичність у змалюванні художньої картини світу, химерна проза була осередком творчої свободи. Для химерної прози властива певна завуальованість у зображенні дійсності. В. Дрозд за допомогою мотиву маски у творі закодовано проголошує ідею волелюбства: «На камені життя ми виростили, не на чорноземі, а може, саме це й додало нам, додає й досі упертості й духовної сили?» [3:7]. На його думку, завданням новітньої літератури є «[...]формувати, пробуджувати духовно багату індивідуальність, яка б могла протистояти будь-якому зовнішньому тискові» [3:8].

В автобіографічній повісті-шоу «Музей живого письменника» прозаїк пише, що всіх головних персонажів творів він наділяє власними рисами характеру, а певні епізоди з життя лягли в основу сюжетів його повістей та романів: «...і Софія

Богомолець з «Дороги до матері», і Михайло Решето з повісті «Ірїй», і Кузьма, син Семироума, з роману «Листя землі» [...] – це все я» [5]. Проте, варто зауважити, що попри зображення в повісті дитячого світосприйняття, не можна стверджувати превалювання дитинного, адже за маскою підлітка ховається обличчя дорослої людини, передусім автора. Досліджуючи автобіографічний дискурс творчості В. Дрозда, Н. Манюх слушно зазначає, що світ дитинства в повісті змодельований за допомогою особистих спогадів митця про цю пору життя. В «Ірїй» письменник «використовує окремі деталі та незначні, на перший погляд, подробиці дитинства, шукаючи сліди своєї босої ноги» [8:55]. Епізоди з життя персонажа Михайла Решета мають збіги з деякими фактами з біографії прозаїка (смерть одного з батьків, війна, бідність [3:7]).

Мотив маски в повісті зумовлює наявність мотивів гри, театральності, що оприявнюються через звернення до фольклору, міфопоетики. На думку дослідниці С. Сероштан, один із виявів феномену маски – «форма естетизації й театралізації соціального життя» [10:6]. Порушена у творі проблема органічності співіснування ества людини і маски відтворюється за допомогою символічного образу межі, що відділяє особистість від соціуму або допомагає «увійти» до нього, розхитуючи межі ідентичності, міфологічної опозиції свій/чужий. Володіння «маскою» не поєднує, а відділяє індивіда від суспільства, оскільки особа намагається не оголити Я, а навпаки сховати його за маскою [7:191]. «Вбий себе, щоб народився інший, – ось альфа і омега справжнього лицедійства» [4:156], – говорить персонаж повісті актор Кузьма Перевесло. Тож образ Кузьми уособлює тип людини, для якої творчість, акторська гра стає засобом досягнення екзистенційної свободи. Для нього характерне перевтілення вищого гатунку – у «метамаску», у людину, яка прислухається до інших, творячи проєкт власного буття, де вона є і актором, і режисером: «Я – це світ, театр, трагедія, комедія і драма [...]» [4:157].

Із метою поглибити розуміння концептуального для повісті образу маски автор використовує художній прийом зіставлення, порівнюючи оприявлення «маскової» моделі поведінки: акторство як професійна діяльність і форми соціального лицедійства.

Персонаж Кузьма Перевесло – професійний актор, який блискуче демонструє свої лицедійські здібності, миттєво перевтілюючись на будь-яку істоту (маска-образ), а також змінюючи личини, їхні вирази, емоції («маска-симулякр», «маска-обличчя»): «[...] він неквапом побокував вздовж стіни, густо завішаної його ж, Перевесленими обличчями, буцім театральними масками, з широкими проймами очей. Були тут обличчя

найрізноманітніші, на всі випадки життя і на всі настрої – добрі, з широким усміхом уст, добрі, але поблажливо зверхні, добрі, з лукаво-кривим пересмиком губ і перенісся, іронічні – до безмежжя самовбивчого скепсису, і – поруч – підлесливі, лакеюваті, легковірні, й неприступно замкнені в пересічній буденній звичайності...» [4:185]. За допомогою досконалої гри актор легко з «чужого» перевтілюється на «свого» для Михайла Решета, послуговуючись фізіономічними та мімічними метаморфозами, демонструє майстерність спілкування.

Опозиційним до персонажа Кузьми Перевесла є персонаж Михайло Решето. Образ дитини як метафоричне втілення чистоти, щирості не поєднаний із образом маски через його невключеність до соціальної гри. Письменник відобразив первозданність внутрішнього світу хлопця, його неготовність до приховування свого «Я», адже через свою дитячу безпосередність не має масштабної потреби в грі з соціумом, на відміну від дорослих, які «приміряють» безліч масок.

Природу акторської майстерності Михайло зумів розгледіти на шкільній художній олімпіаді, до якої наполегливо готувався, вивчаючи «драматичний уривок із гетівського «Фауста» в перекладі Пастернака», який ілюструє ставлення хлопця до світу, прагнення змінити своє життя. Науковці, досліджуючи рольову реальність та маску як системи буття, пишуть, що повну владу над дійсністю індивід може досягнути за допомогою акторської гри: «в людей є потреба в грі, де рольова реальність перетворюється на ігру, а людина вибирає і міняє маски, проживає десятки життів як модусів існування, творячи ряд художніх образів, система акторської гри є продовженням гри в житті, розкритої на сцені» [7:208]. Зазнавши провалу, Михайло був «боляче вражений», вимагав пояснень. Грунтовну відповідь на питання підлітка дав «актор обласного театру, член ста тисяч творчих комісій та рад, театральний критик газети «Голос ирійця» Кузьма Перевесло» [4:155] – представник творчої інтелігенції Ірія: «ви граєте лише самого себе і чуєте на сцені лише себе. Ви для себе – і актор, і глядач, і критик. Велике ж акторське мистецтво, любий хлопчику мій, – мистецтво перевтілення і самозаперечення. Вбий себе, щоб народився інший, – ось альфа й омега великого лицедійства, а ви себе вбити не здатні, бо надто любите себе. Тому ви ніколи не подивуете і не зачаруете світ театральної сцени» [4:156–157].

Слова Перевесла підкреслюють юнацьку прямодушність і недосвідченість Михайла, що виявляється в його неготовності до сприйняття різного вияву світу, «дорослого життя», яке подекуди вимагає від людей бути носіями якихось

масок. На думку письменника, готовність і здатність особи одягнути маску є ознакою соціальної зрілості, життєвої мудрості. Адже саме Кузьма – доросла, досвідчена людина, яка розуміє сутність буття, її складність та багатоплановість, озвучує Михайлові своє життєве кредо, яке суголосне ідеї повісті: «Душі немає, це каже вам Кузьма Перевесло, душу треба виростити самому, кожному для себе, це теж вам каже Кузьма Перевесло. Бо людина без душі – лише декорація, лише футляр, в якому скрипка і не ночувала» [4:157].

Мотив маски виявляється також і в бажанні персонажа змінити своє прізвище: «В моїх очах мерехтіли вогні великого міста, величезні афіші про виставу з участю Михайла Ірія (бо що таке – Решето?), майдан перед театром запруджено людом, поклонники і поклонниці з квітами, відчай в очах тих, кому не поталанило на квиток, і десь там, за спинами, – скромний, тихий Семен Семенович; я беру його під руку і веду крізь натовп, люди шанобливо розступаються і встеляють нам, Учневі і Учителю дорогу квітами, радісні сльози мого колишнього директора, я і сам розчулено плачу...» [4:114].

На думку підлітка, за допомогою таких метаморфоз його життя має кардинально змінитися. Персонаж не усвідомлює важливості прізвища для людини, зв'язку людини з родом, Батьківщиною, прагне змінити його, що в символічному розумінні значить – «одягти маску». Прізвище, як відомо, є відображенням генетичного зв'язку з минулим людини, її приналежністю до певного інформаційного коду – історико-культурного, соціального. Ім'я, номінація важливе для міфологічного світосприйняття, оскільки зміна імені зумовлює зміну сутності. Михайло мріє відмовитися від прізвища, підсвідомо хоче розірвати свій зв'язок із родом і тим самим змінити свою долю. Якщо прізвище «Решето» уособлює в творі ідентичність, то прізвище «Ірій», навпаки, її втрату, адже маємо прив'язку до топосу, у якому проживає безліч людей.

В. Дрозд змальовує, наскільки давнім є рід Михайла Решета, уводячи в текст твору пам'ятку, яка розповідає про генеалогічне дерево роду Решетів. Така історична згадка введена в антропонімний простір повісті, щоб показати шанобливе ставлення до імен, а також до їх варіантів, диференційованих за віковими, родинними та іншими ознаками носіїв. Із такою ж метою автор запроваджує особові множинні імена, які не мають конкретної адресації. Цей прийом дає змогу змалювати тяглість пакульського роду: «І злетілися до мене душі пакульців і було їх – мов зір. Пилипи, Андрії, Векли, Радивони, Вавили, Гапи, Клими, Йосипи, Ганни, Мотрі, Михії, Олешки, Параски, Романи, Халимони, Тараси ... – без ліку, без часових меж» [4:189].

Образи Михайла Решета та Кузьми Перевесла прикметні змінами масок. На початку твору хлопець «одягає» маску провінціала, котрий переїхав із села в місто: «Першими уздріли нове тітчине плаття та мій баєвий костюм молоді тополі обабіч бульвару [...]» [4:134]. Упродовж розвитку сюжету твору Решето постає в образах-масках школяра, одночасно «примірявши» маску закоханого в Клаву Литвин, героя, який боровся з хуліганом Жуком та допомагав дядькові Денису здолати Чудище Собакаревої гори, мрійника, який покладає великі надії на майбутнє, актора-початківця, а далі – вправного лицедія, який змінює безліч іпостасей. На прикладі змін масок простежуємо еволюцію образу підлітка від маски-образу, маски-симулякра (тілесного образу), маски-обличчя (мімічні зміни) до метамаски – явища вищого рівня. Попри мінливість, «гру в життя» за допомогою масок задля досягнення певних цілей, головний персонаж повісті залишається собою та набирається життєвої мудрості від свого вчителя Кузьми Перевесла та від навколишнього світу Ірїя. Можливо, саме змінивши безліч масок, Михайло Решето усвідомлює важливість у житті людини батьківського роду, духовності. У характері хлопця твориться екзистенційна переоцінка явищ життя: «[...] Пакуль – це країна твого першого слова, першої любові, першої зненависті [...], Пакуль – це твій ірїй, що в нього до кінця своїх днів ти повертатимешся [...]» [4:237].

Мотив маски є засобом характеротворення персонажів повісті «Ірїй». Серед масок-образів твору варто виділити «маски-шаблони», що задають стереотипну поведінку людині. Так, наприклад, образ-маска директора школи Семена Семеновича маркований прізвиськом «чорнильниця», що іронічно виявляє типовість поведінки персонажа, діяльність якого пов'язана із канцелярською роботою: «[...] за мент над розгореними класними журналами сидів директор з одутлим фіолетовим обличчям, лагідними благодушними очима і родимкою на пухлій щоці» [4:113].

Також привертає дослідницьку увагу «ідеальний» образ «дівчини з календаря», Клави Литвин, у яку закохується Михайло Решето. Проте унікальність героїні розвінчується, оскільки вона виявляється типовою школяркою-відмінницею. Хлопець побачив у класі багато схожих, практично ідентичних за зовнішнім виглядом дівчат і «[...] остовпів з подиву: їх було тут десятків зо два,

дівчат з першOVERесневого календарного листочка – у шкільних формах, з комсомольськими значками на білих, старанно випрасуваних фартушках, в окулярах, крізь які світили сині (під колір блакитних кісників) строгомудрі очі споконвічних відмінниць» [4:128–129]. «Маска-шаблон» коханої Михайла символізує відсутність індивідуальності.

Образ «маски-обличчя» у творі поступово формується за допомогою коротких і влучних описів мімічних змін та емоцій персонажів: «Тітка, не повертаючи голови, скося подивилася в наш бік і тихо, крізь ледь розтулені губи, процідила [...]» [4:133]. Або: «Дора ще довго тремтіла і була бліда» [4:135]. Параска, мати Михайла Решета, змінює звичну сувору батьківську маску на сентиментальну, коли прощається з сином: «А як же це воно буде? – Мати піднесла до очей, що враз зчервоніли й наповнилися слізьми, край фартуха [...]. Вона опустила фартух від очей і тихо благословила мене: – Іди, синку...» [4:112]. Також важливим засобом характеротворення персонажів у творі є художнє мовлення. Наприклад, образ матері Михайла Решета, – простої сільської жінки, – увиразнюється просторіччями: «Рано ти в тилігенти пнешся! – казала мати, сердито погримуючи дійницею. – Ти спершу вивчись, щоб у тій дурній голові щось було, крім прочотних книг, а тоді вже людську одежину примірай» [4:116].

Мотив маски в повісті посилює міфопоетичний мотив метаморфози, що надає можливість прочитувати текст як метафору. Маска як спосіб образотворення дозволяє відмежовувати матеріальний і потойбічний, реальний і вигаданий світи. Персонаж тітка Дора однаково матеріальна і примарна: її людська маска несподівано змінюється на маску кішки: «А тітка, зненацька перекинувшись кішкою, пронизливо нявкнула і стрибнула на стіл, впившись кігтями в газетний лист» [4:138]. За визначенням Ю. Тинянова, «примарним, насамперед, є рух масок, який і створює враження дії» [12:203], завдяки чому відбувається розвиток сюжету.

Отже, автотекстуальний мотив маски в повісті В. Дрозда «Ірїй» використано в переносному значенні і має різне функціональне навантаження: він є художнім втіленням авторської концепції, способом характеротворення персонажів, посилює сюжетну динаміку, увиразнює зв'язок із міфопоетичною традицією.

Література

1. Волков Г. А Синтетическая природа маски в актерском искусстве : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филос. наук : спец. 09. 00. 04 – эстетика / Григорий Анатольевич Волков. – М., 2006. – 23 с.
2. Гребенникова О. М. Маска в социокультурном пространстве: генезис, функции, сущность : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филос. наук : спец. 09. 00. 13 – религиоведение, философская антропология, философия культуры / Ольга Михайловна Гребенникова. – Омск, 2006. – 19 с.

3. Дрозд В. Вибрані твори / Володимир Дрозд // Твори. В 2 т. Т. 1. Крик птаха у сутінках. Катастрофа. Вовкулака (Самотній вовк) / Володимир Дрозд ; вст. ст. Володимира Дрозда. – К. : Рад. письменник, 1989. – С. 5–32.
4. Дрозд В. Ірій. Оповідання, повість / Володимир Дрозд ; вст. ст. Миколи Рудя. – К. : Рад. письменник, 1974. – 140 с.
5. Дрозд В. Музей живого письменника, або Моя довга дорога в ринок / В. Г. Дрозд. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://nemaloknig.info/read-64091/?page=51#booktxt>
6. Жулинський М. Г. Острів у вічності для Майстра / М. Г. Жулинський. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/ostriv-u-vichnosti-dlya-maystra>
7. Корабльова Н. С. Багатовимірність ролівої реальності : ролі і маски – лик і личина : Монографія. – Х. : ХНУ, 2000. – 288 с.
8. Манюх Н. Б. Світ дитинства у прозі В. Дрозда : автобіографічний дискурс / Н. Б. Манюх // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Філол. науки. – 2012. – № 12, ч. 2. – С. 50–59.
9. Медведєва А. О. Маска у сценічному мистецтві артиста театру та естради : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 26. 00. 01 – теорія й історія культури / Алла Олександрівна Медведєва. – К., 2012. – 20 с.
10. Сероштан С. І. Типологія маски : філософсько-антропологічний аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09. 00. 04 – філософська антропологія, філософія культури / Світлана Іванівна Сероштан. – Х., 2007. – 19 с.
11. Софронова Л. А. Маска як приєм затрунженної ідентифікації / Л. А. Софронова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec-dejavu.ru/m-2/Mask-2.html>.
12. Тьянянов Ю. Н. Поэтика. История литературы. Кино / Ю. Н. Тьянянов. – М. : Наука, 1977. – 574 с.

УДК 821.161.2 – 31 Костенко. 09

Н. І. Гноєва

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Мотив національної свободи і внутрішньої свободи особистості в романі «Берестечко» Ліни Костенко

Гноєва Н. І. Мотив національної свободи і внутрішньої свободи особистості в романі «Берестечко» Ліни Костенко. Стаття присвячена дослідженню одного з провідних мотивів історичного роману у віршах «Берестечко» Ліни Костенко – національної свободи і внутрішньої свободи особистості. Проаналізовано, як через внутрішній монолог головного героя твору Богдана Хмельницького висвітлюються причини поразки під Берестечком, її наслідки та уроки, важливі історіософські проблеми. Показано динаміку внутрішнього життя гетьмана – від болю поразки, розпачу до усвідомлення її уроків і «грамоти свободи». Схарактеризовано його роздуми про складність боротьби українського народу за свободу.

Ключові слова: мотив, свобода, внутрішній монолог, національна ментальність, історіософські проблеми.

Гноєва Н. И. Мотив национальной свободы и внутренней свободы личности в романе «Берестечко» Лины Костенко. Статья посвящена исследованию одного из ведущих мотивов исторического романа в стихах «Берестечко» Лины Костенко – национальной свободы и внутренней свободы личности. Проанализировано, как через внутренний монолог главного героя произведения Богдана Хмельницкого раскрываются причины поражения под Берестечком, его последствия и уроки, важные историософские проблемы. Показано динамику внутренней жизни гетмана – от боли поражения, растерянности до осознания его уроков и «грамоты свободы». Охарактеризовано его размышления о сложности борьбы украинского народа за свободу.

Ключевые слова: мотив, свобода, внутренний монолог, национальная ментальность, историософские проблемы.

Gnoyeva N. I. The Motif of National Freedom and Person's Inner Freedom in Lina Kostenko's Novel «Berestechko». The article investigates one the leading motifs of Lina Kostenko's historical novel in verse «Berestechko» – the motif of national freedom and person's inner freedom. It analyses the way in which the causes of the defeat in the battle of Berestechko, the consequences and lessons of that defeat, important historical-philosophic problems are shed light upon through the inner monologue of the main character Bogdan Khmelnytskyi. The dynamics of the hetman's inner life are shown – from the pain, despair after the defeat to the realisation of its lessons and «the letter of freedom». His reflections on the complexity of Ukrainian people's struggle for freedom are characterised. It is underlined that they are projected by the author not only to the past but also to the future – to modern times. Attention is paid to the interconnection of the personal and historical plotlines, to the psychologically convincing description of the drama of the commander, politician, personality. The depth of Lina Kostenko's comprehension of the Ukrainian mentality is revealed, in particular the slave complex, disbelief in the victory. The polyphonism of the historical novel is pointed out.

Key words: motif, freedom, inner monologue, national mentality, historical-philosophic problems.